

Гненюк І.Ф., студентка магістратури, Коваленко І.А., доц.
Київський національний університет технологій та дизайну
**ІННОВАТИКА В ОСВІТІ. ТЕОРЕТИЧНИЙ ПОГЛЯД
ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ ПРАВОВОЇ ОСВІТИ**

Анотація. У статті здійснено аналіз основних проблем інтеграції сучасного законодавства про освіту в європейський освітній простір, модернізації юридичної освіти, здійснення інновативних кроків щодо вдосконалення правової освіти, використання інтерактивних технологій та нових методологічних підходів до викладання навчальних дисциплін юридичного циклу, впливу рівня наукових досліджень на забезпечення якості навчального процесу. На підставі даних соціологічних служб встановлено, що освітня реформа є пріоритетним напрямом суспільних перетворень в Україні. Обґрунтовано, що задля створення ефективної моделі юридичної освіти необхідно враховувати інноваційні процеси, що відбуваються у світі. Крізь призму юридичної освіти інновації набувають значущості як система зміни, як процес і результат, що визначає ефективність юридичної освіти. Встановлено тенденції змін у суспільстві, що актуалізуються завдяки інноваційним процесам і зумовлюють істотні перетворення в економіці за принципом ланцюжкової реакції як чинник змін професій.

Ключові слова: інноватика; правнича освіта; юриспруденція; освіта; інновації; освітній процес; євроінтеграція.

Gnenyuk I., Kovalenko I.

Kyiv National University of Technologies and Design

**INNOVATION IN EDUCATION. THEORETICAL VIEW THROUGH
THE PRISM OF LEGAL EDUCATION**

Abstract. The article analyzes the main problems of integration of modern education legislation into the European educational space, modernization of legal education, implementation of innovative steps to improve legal education, use of interactive technologies and new methodological approaches to teaching legal disciplines, the impact of research on educational quality. process. Based on the data of sociological services, it has been established that educational reform is a priority area of social transformation in Ukraine. It is substantiated that in order to create an effective model of legal education it is necessary to take into account the innovative processes taking place in the world. Through the prism of legal education, innovations acquire significance as a system of change, as a process and result that determines the effectiveness of legal education. The tendencies of changes in the society which are actualized thanks to innovative processes and cause essential transformations in economy on the principle of chain reaction as the factor of changes of professions are established.

Keywords: innovation; legal education; jurisprudence; education; innovation; educational process; European integration.

Вступ. Головний стратегічний напрям розвитку національної сучасної вищої юридичної освіти спрямований на входження України до загальноєвропейського та світового освітнього і наукового простору, гармонізацію вітчизняних і міжнародних стандартів вищої освіти, приведення нормативно-правових актів України відповідно до законодавства Європейського союзу.

Постановка проблеми. Динаміка сучасних наукових процесів, обґрунтовано потребує інновацій у сфері вищої освіти, в тому числі і юридичної. Оскільки Україна обрала європейський вектор розвитку, тим самим взяла на себе зобов'язання реформувати усі важливі ланки суспільного життя, в тому числі і освітню галузь, як одну із базових.

Освітня реформа є одним із пріоритетних напрямків розвитку українського суспільства. Складовою освітньої реформи є реформування юридичної освіти. Вирішального значення в забезпеченні ефективності життєдіяльності людства в будь-якій сфері набувають інновації. Попри значну кількість учених, а також високий відсоток осіб, які мають вищу освіту, Україна має посередній рейтинг за підіндексом «Інновації». Відповідно до індексу інноваційного розвитку, представленого агентством Bloomberg 2018 року, Україна посідає 46-те місце серед 50-ти досліджуваних країн. Водночас наша держава зберігає 21 місце за ефективністю вищої освіти та 27-ме місце за патентною активністю, тобто має потенціал до розвитку [8].

Через призму юридичної освіти інновацію можна аналізувати як систему змін, як процес і зрештою результат, тобто показник якості юридичної освіти. Інновації супроводжують людство протягом усієї історії його існування, тому орієнтування саме на такий підхід під час побудови ефективної моделі юридичної освіти на часі.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Різні аспекти професійної діяльності юристів знайшли відображення в працях таких науковців: Н. Артикуца, О. Бандурки, О. Василенко, Н. Давидової, С. Сливки, О. Скакун, В. Тація, А. Рибачук, В. Савіщенко, Ю. Марченко, І. Матковської, Л. Стецюк, Д. Суханової та інших. Предметом уваги українських та зарубіжних науковців стали дослідження щодо впровадження інноваційних технологій в процес навчання вищої школи. Окремі аспекти теоретико-методологічного аналізу впровадження інноваційних технологій в навчальний процес вищої школи України при підготовці висококваліфікованих фахівців розкрито у наукових розвідках вітчизняних вчених: Л. Буркової, В. Бігун, М. Волинкіної, Л. Гуртової, Г. Клімова, А. Нікітіна, І. Синициної, Т. Яровенко та інших.

На сьогодні система української вищої юридичної освіти, не набула тих якісних характеристик, котрі б дозволили поставити її на рівні із системами юридичної освіти більшості Європейських країн та провідних країн світу. Водночас відбулася доволі вагома зміна соціальної значимості сфери юриспруденції. Ремесло юридичної професії стало одним із найпрестижніших не лише на ринку України, але й у світі. Втім, для досягнення якісної практичної підготовки майбутніх юристів у сучасних євроінтеграційних та інноваційних процесах потребує вагомих змін на законодавчому рівні та у самій практичній підготовці майбутніх фахівців.

Саме тому **метою статті** є розкриття ролі та значення інноваційних технологій навчання у вищій юридичній освіті, визначити і запропонувати найбільш ефективні методи і форми навчання на юридичних та інших факультетах, де поглиблено вивчається право.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до Закону України «Про вищу освіту» ми маємо у досить стислі терміни запровадити значну кількість інновацій, однією з яких є запровадження нової парадигми навчання, заснованої на студентоцентризмі, компетентістному підході до побудови і реалізації освітніх програм, інтеграції нових рамок кваліфікацій, новій структурі вищої освіти, нового покоління навчальних програм та окремих навчальних дисциплін [7].

Якщо вникнути у суть нової парадигми, то має цілком змінитися філософія навчального процесу, зокрема, нам слід переходити від передачі знань викладача студенту та пропозицій нових курсів і програм до створення навчальних ситуацій, середовищ, у яких би студенти самостійно створювали конструкцію своїх знань та формували власний досвід і досягали успіху. Повинно бути зроблено все можливе, щоб випускник університету був готовий до виходу у глобалізований світ високих компетентностей і гострої конкуренції. На перший погляд – це звучить дуже складно, але якщо розібратись у цьому питанні, то можна визначити декілька кроків, які в першу

чергу слід зробити на шляху до цих перетворень. І розпочати потрібно із формування готовності науково-педагогічних працівників до цих нововведень [1, с. 120].

Сьогодні важливим завданням перспективної системи освіти є перепідготовка фахівців, зокрема і науково-педагогічних кадрів, які здатні розробляти і застосовувати інформаційні технології навчання. Саме тому, щоб не відставати від світових стандартів навчання, пріоритетом роботи викладача має стати компетентність, креативність, результативність, методичним забезпеченням якої виступають в тому числі і новітні технології [1, с. 121]. Разом з тим має бути усвідомлення, що тільки впровадженням інформаційних технологій ситуацію не змінити, необхідна і сучасна педагогіка.

Педагог закладу вищої освіти має працювати зі студентом так, аби він навчився пізнавати світ крізь призму конкретної науки і готував себе до цілком конкретної фахової і загальнолюдської діяльності [3, с. 24]. Крім того власне через те, що частина освітніх стандартів, котрі є чинними на сьогодні, починає носити рекомендаційний характер, в сучасному педагогічному процесі значно зростає роль професійно компетентних педагогів, які будуть змагатися за потенційних слухачів та докладатимуть більше зусиль, аби зацікавити студента та дати йому дійсно якісні знання. А їх компетенції закладаються в освітній процес через зміст освіти, стиль життя, традиції університетів, тип взаємодії між викладачами і студентами тощо [3, с. 25].

Цілком зрозуміло, що сучасний викладач – це обізнаний, усвідомлений, авторитетний у своєму середовищі фахівець, який наділений здатністю встановити і реалізувати зв'язок між знанням, вмінням і ситуацією [3, с. 24]. Адже від нього буде залежати майбутнє навчальної дисципліни, яку він викладає студентам, так як за новим законодавством передбачене право студента на вибір тих предметів, які він хоче вивчати у вищому навчальному закладі.

Можна собі лише уявити, скільки зусиль потрібно буде докласти, які здібності проявити викладачу, щоб зацікавити сучасну молоду людину, переконати її у важливості тієї чи іншої навчальної дисципліни, для формування професійних компетенцій фахівця у сфері права.

Щодо реформування та нововведень у сфері юридичної освіти, то варто відзначити декілька першочергових завдань. Перше – це належна підготовка абітурієнтів, їх професійне спрямування та відбір при вступі у юридичні заклади вищої освіти. На нашу думку, в першу чергу, потрібно унеможливити потрапляння в юридичну професію випадкових людей. Тобто, для цього варто розробити тестування, яке б могло визначити рівень морально-психологічної та правової свідомості майбутнього фахівця у сфері права. Ще один аспект цієї проблеми – надання абітурієнтам, котрі навчаються на комерційній основі, право вступати до юридичних закладів вищої освіти без будь-яких вступних іспитів або зовнішніх оцінювань, а конкурсний відбір проводити вже за підсумками першого року навчання. Така практика застосовується у вузах європейських країн. Тим паче, що це відповідатиме вимогам чинного законодавства і ставитиме громадян України в рівне становище з іноземними громадянами.

Друге, на чому варто зупинитися – це подолання корупції в освіті. За даними соціологічного дослідження фонду «Демократичні ініціативи» за грудень 2017 року, 44,1% українців вважають, що основною проблемою освіти є корупція у закладах вищої освіти [8]. Боротьба з цією проблемою передбачає в першу чергу включення таких механізмів, як лідерство і політична воля, прозорість і відкритість, підзвітність, громадський контроль і, звичайно ж, вмотивованість і зацікавленість самих студентів, які прагнуть здобути знання.

Третє, на що варто звернути увагу – належне фінансування освіти, вкрай необхідне, щоб не відставати, розвиватися і йти в ногу з часом. Цілком зрозуміло, що

університети, навіть при задекларованій повній автономії, не зможуть забезпечити матеріально технічну базу, відповідну до вимог часу.

Використання сучасних інформаційних технологій в освітньому процесі створює реальні передумови підвищення якості юридичної освіти [2, с. 343]. Актуальною науково-методичною задачею вищої юридичної освіти поряд із систематичним пошуком нових ефективних форм і методів навчання є розроблення і введення в навчальні плани нових навчальних дисциплін (спецкурсів та дисциплін вільного вибору).

Класичні (традиційні) юридичні дисципліни (конституційне право, міжнародне публічне право, адміністративне право, цивільне право, кримінальне право, цивільне процесуальне право, кримінальне процесуальне право, господарське право, трудове право тощо) постійно оновлюються за своїм змістом у зв'язку зі змінами, викликаними імплементацією Угоди України про асоціацію з ЄС, прийняттям нових кодексів та інших нормативно-правових актів, ратифікацією Україною нових міжнародно-правових документів, розвитком правових інститутів тощо. Необхідність перегляду змісту навчальних дисциплін юридичного та суміжних з ним профілів викликана динамічним розвитком правових знань (що, відповідно, вносить зміни в систему правових наук) і глобальним розширенням інформаційно-правового простору, а також збагаченням навчальних дисциплін новими правовими поняттями, категоріями [3, с. 6].

Сучасна методика викладання правничих наук має багатий арсенал різноманітних способів, прийомів і засобів навчання як загальнодидактичних, так і галузеводидактичних дисциплін. Розглянемо в межах статті найбільш ефективні, дієві технології навчання у вищій юридичній освіті з позиції доцільності їх використання у сучасних умовах. Безумовно, такими є інноваційні методи, серед яких найбільш значимими у застосуванні є активні та інтерактивні методи навчання [3, с. 56].

Інтерактивне навчання відбувається, коли проходить постійна, активна взаємодія всіх учасників навчального процесу між собою. Це співнавчання, взаємонавчання, де і студент, і викладач є рівноправними членами навчального процесу. Інтерактивне навчання передбачає використання методу моделювання різноманітних життєвих ситуацій, вирішення завдань викладача на основі аналізу проблеми, використання рольових ігор, наприклад інсценування судового засідання, та інших інноваційних методів навчання [3, с. 48].

Інноваційність у навчальному процесі приводить до зміни взаємовідносин викладачів та студентів. Якщо у традиційному навчанні простежується підсистема «суб'єкт – об'єкт», у якій студенту відводиться пасивна та залежна роль, то при інноваційному навчанні студент перетворюється у важливий освітній суб'єкт, залучений до активної, творчої співпраці з викладачем, зацікавлений у здобутті глибоких і актуальних професійних знань. Зосередженість на «суб'єкт-суб'єктній», діалогічній взаємодії вимагає реалізовувати навчально-виховний процес через поєднання традиційних та інноваційних методів та форм навчання [2, с. 344].

Нині традиційні лише інформативні лекції не завжди задовольняють попит студентів. А досвід дистанційного навчання, зумовлений карантинном в Україні показав, що інноватика в освіті набирає все більшої актуалізації та позитивно прогресує. Тому проходить певна реструктуризація навчального процесу шляхом запровадження інноваційних освітніх технологій.

Вирішення цих завдань спрямовано на перехід від традиційних методів навчання до нових форм і методів навчання, орієнтованих на формування підвищення якості освіти студента, який прагне поєднувати власні теоретичні знання та сучасні наукові здобутки з розв'язуванням фахових завдань, що виникають на практиці через підвищення його творчої активності [4, с. 258]. Якщо раніше викладач на лекції був

головним джерелом професійної інформації, який реалізував репродуктивний метод навчання, то тепер студент зустрічається з багатьма цілком доступними методами навчання. Тому і функція викладача стає дещо іншою. Його метою стає розвиток здатності студента до самоосвіти. Для цього викладач прагне до створення студенту умов для підвищення якості його знань, підтримки і поглибленню творчих та інтелектуальних здібностей, розвитку вміння орієнтуватися у величезному інформаційному фаховому середовищі.

Поступова зміна функцій учасників навчального процесу у вищій школі за рахунок використання інформаційних технологій, інформатизації навчального процесу є головним способом здійснення переходу до інноваційної освіти. Отже, інновації у змісті освіти мають доповнюватися і реалізовуватися через оволодіння і впровадження професорсько-викладацьким складом закладів вищої освіти інноваційних методів і форм навчання (діалогових, діагностичних, активних, інтерактивних, дистанційних, комп'ютерних, мультимедійних, телекомунікаційних, тренінгових, проектних), а також запроваджених альтернативних навчально-виховних технологій: алгоритмізованої, індивідуалізованої, диференційованої, модульної, колективної (в тому числі у малих групах) тощо [4, с. 260]. Тому, враховуючи деякі поняттєво-термінологічні розбіжності у назвах інноваційних методів навчання, слушно, на нашу думку, виокремити інформаційно-комунікаційні та інтерактивні. Інформаційні технології дозволяють реалізувати принципи диференційованого та індивідуального підходу до навчання. Інформаційні технології можна використовувати як для стаціонарного, так і дистанційного навчання за допомогою виходу студента у єдиний світовий інформаційний простір через сучасні методи зв'язку. Широкого застосування в цьому напрямку набули інтернет-технології, мультимедійні програмні засоби (комп'ютерні тренажери, мультимедіа-презентації, навчальні фільми, програмні засоби), комп'ютерне тестування, дистанційне (електронне) навчання, електронні підручники і навчальні матеріали, електронний парламент, електронний кабінет тощо [5].

Останнім часом базовим принципом багатьох країн світу у сфері освіти став «рівний доступ молоді до якісної вищої освіти» незалежно від їх рівня матеріального забезпечення. Реалізації цього принципу сприяє впровадження відкритого доступу через Інтернет до кращих наукових центрів шляхом створення університетських електронних архівів відкритого доступу ОА (open access) – депозитаріїв сприяння поліпшенню доступу до освіти через більш повне інформаційне забезпечення користувачів університетських бібліотек, що підвищує конкурентноздатність кожного вищого навчального закладу, прискорює його вхід в європейський науково-освітній простір [6].

Як зазначає Білл Гейтс, онлайн-навчання (дистанційне навчання) – це рушійна сила революції у вищій освіті. Така форма навчання передбачає необхідність розробки викладачами відеолекцій із субтитрами, тестових конспектів, домашніх завдань, тестів тощо. Студенти спілкуються між собою на форумах, обмінюються інформацією. Онлайн-навчання дає змогу молоді безкоштовно отримувати сучасні знання, що допомагає їй у пошуку бажаної роботи. Тобто онлайн-освіта має належний потенціал впливу на життя людей. Головна перевага цієї системи освіти полягає у вільному доступі до навчання, незалежно від статків, місця проживання та стану здоров'я, у підготовці фахівця до виконання завдань науковотехнічного, інноваційного та управлінського напрямів [11, с. 132].

Вихід освіти, у тому числі юридичної, в онлайн залучає в цю сферу нових суб'єктів: провайдерів онлайн курсів, освітніх консультантів. Сьогодні освітні програми, різноманітні курси провідних університетів світу доступні кожному. Ця риса

здебільшого притаманна технічним університетам, проте вказана тенденція спостерігається і в гуманітарних закладах вищої освіти.

Юридична освіта в майбутньому в контексті світових тенденцій буде розвиватися за цим сценарієм, навіть з урахуванням такої перешкоди, як особливості правової системи країни. Отже, інституційна структура юридичної освіти має модернізуватись і перейти від командно-контрольної структури до спільної командної дії структур.

Прикладом може слугувати інноваційна система Каролінського інституту Королівства Швеції, який готує фахівців-медиків. Інноваційна платформа цього інституту за останні 20 років дала змогу йому потрапити до списку топових закладів. Так, зазначена система представлена такими підрозділами:

1) Karolinska Institutet Innovations AB – має на меті допомогти дослідникам у підготовці потенційних продуктів до комерціалізації (економічна оцінка й аспекти фінансування проекту, особливості ведення бізнесу). Понад 40 компаній було створено завдяки його діяльності;

2) Karolinska Development AB – важлива ланка, інвестиційна компанія, яка дає змогу знайти джерела фінансування передових ідей для виходу на ринок (було профінансовано 33 розробки);

3) Karolinska Institutet Science Park AB – аналогія українського технологічного парку чи інкубатора, де інститут надає в користування приміщення та обладнання для стартапів, бізнеспартнерів. Крім того, цей простір приваблює учасників для проведення різноманітних конференцій, симпозіумів, зустрічей інноваційного напрямку. На сьогодні понад 80 компаній є партнерами технологічного парку;

4) Такі проекти, як підприємницький курс (Bioentrepreneurship), Open Lab, Centre for Technology in Medicine and Health, Stockholm School of Entrepreneurship, що дають змогу студентам опанувати практичні навички створення стартапів, ведення бізнесу, залучення інвестицій, дізнатись про сучасні тренди в охороні здоров'я тощо [6].

Отже, у процесі реалізації інноваційної діяльності юридичних закладів вищої освіти пріоритетним слід визнати інтеграцію освіти, науки та юридичної практики в єдину «інтерактивну платформу освітньої програми юриста з відкритою архітектурою».

Зміст фахової підготовки юриста ускладнюється і суттєво трансформується під впливом таких суспільно значущих і взаємопов'язаних процесів, як розширення сфер правового регулювання, формування нових галузей права, а отже, галузей законодавства, інтеграція та диференціація в розвитку права, міждисциплінарність сучасного правового знання тощо [5]. Крім того, новим викликом для правової сучасності є глобалізація.

Відповідаючи на питання «Чи може глобалізація бути чимось іншим, окрім нового виклику правової сучасності?», професор університету Лавалля (Квебек, Канада) Б. Мелкевік зазначив, що сьогодні дві системи права вже сформувалися як глобалізоване право: neo-lex mercatoria і міжнародна система прав людини [11, с. 126]. Neo-lex mercatoria є системою позадержавної законності, за якою комерційні суб'єкти самі врегульовують власні економічні спори як питання приватного права. Ця система не потребує офіційної державно-правової структури. Права людини як обмеження національних держав покликані нівелювати всі дискримінаційні контексти, забезпечити для чоловіків і жінок умови, за яких вони можуть контролювати своє життя та його умови. Звісно, лише демократія здатна сприяти утвердженню такого суспільного устрою [6].

Під час формування змісту навчання необхідно врахувати й те, що значний обсяг правової інформації запам'ятати неможливо, причому її доступність позбавляє сенсу її запам'ятовування. Тому нагальним є вміння орієнтуватись у цьому обсязі правової інформації, швидко знаходити, структурувати й визначати її офіційність. Викладач, який

виконує роль ретранслятора знань, не відповідає потребам сьогодення. У XXI столітті знання набувають в інший спосіб [10, с. 64]. Це підтверджує, що модель «студент як пасивний отримувач знань від викладача» суперечить реальному стану речей.

Штучний інтелект, що навчає, – це вже реальність, як і симулятори й освітній віртуальний простір. Машинне навчання – технологія, яка стала не лише доступною, а загальнодоступною. Прикладом можуть слугувати громадський проект масових відкритих онлайн-курсів «Prometheus» або «EdEra», Європейська програма освіти в галузі прав людини для юридичних фахівців HELP Online Courses тощо.

На відміну від штучного інтелекту, вони вже існують і є загальнодоступними. Відеолекції, інтерактивні підручники, цікаві навчальні програми з кращими професорами країни і світу доступні студентам, де б вони не знаходилися. Онлайн-курси активно витісняють пересічних викладачів, які нехтують дослідженнями і не вдаються до креативу. Педагог повинен мінімізувати роль суто джерела інформації, він має прагнути стати «джерелом духовного та інтелектуального імпульсу, котрий спонукає до дії» [11, с. 157].

Наведені активні й інтерактивні методи навчання в сукупності становлять інноваційні технології навчання. Зокрема, технологія активного навчання спрямована на застосування методів, орієнтованих на особистість здобувача вищої освіти, його безпосередню та свідому участь у саморозвитку, отримання якісних знань, професійних умінь творчо розв'язати конкретні проблеми, формування компетентності [9, с. 53].

Висновки. Отже, удосконалення й реформування сучасної системи фахової підготовки правників у вищих навчальних закладах України є надзвичайно важливою науково-освітньою проблемою.

Її можна вирішити лише комплексно, врахувавши усі вимоги до суспільних потреб України у створенні ефективної системи правового забезпечення; виконання основних завдань та принципів створення зони Європейської вищої освіти; найкращого вітчизняного та зарубіжного освітнього досвіду щодо розробки та застосування найбільш ефективних методів і форм навчання у вищій юридичній освіті.

Створення інноваційного науково-освітнього клімату у закладах вищої освіти визначає введення у навчальний процес інноваційних технологій, що в результаті збільшує творчу ініціативу студентів, оптимально поєднує їх навчальну і науково-дослідницьку роботу, теорію з практикою, класичних методів викладання з інноваційними. Це дозволить удосконалити сучасний навчальний процес при викладанні правових дисциплін у вищих навчальних закладах, підвищити його якість та ефективність.

Кваліфіковану інформаційну та науково-методичну допомогу у створенні й упровадженні інноваційних технологій та найбільш ефективних методів і форм навчання викладачі-правники можуть отримати в процесі їх участі у науково-методичних семінарах, конференціях, тренінгах, інших кафедральних та факультетських заходах науково-методичного плану.

Стратегічними напрямками розвитку вищої юридичної освіти в Україні є створення умов перетворення кількісних показників освітньої діяльності в якісні. Цей трансформаційний процес має відбуватися за рахунок підготовки фахівців, спроможних захистити та підтримати правові інтереси України у жорстких умовах сучасності, враховуючи євроінтеграційні процеси.

Розробка та застосування інноваційних технологій навчання у вищій юридичній освіті, а також діагностика якості знань мають носити системний характер, що підвищить навчально-методичний рівень та забезпечить стійкий зв'язок між усіма елементами навчального процесу, і, як наслідок, підвищить його керованість. Системне

впровадження інноваційних технологій в усі форми навчання як по вертикалі навчального плану (навчальні дисципліни), так і по його горизонталі (види навчального процесу: лекції, семінари, практичні, лабораторні, самостійна робота студента, практика, курсові та дипломні роботи, заліки, іспити, поточний контроль) за всіма спеціальностями та напрямками навчання дасть можливість за рахунок скорочення аудиторного навантаження збільшити час на самостійне вивчення чи поглиблення знань з окремих модулів (тем) кожної з навчальних дисциплін. Запровадження нових концептуальних підходів у навчальному процесі здобуття вищої юридичної освіти вимагає також введення нової комплексної системи діагностики знань студентів.

Список використаної літератури

1. Гаращук О. Вища освіта України на шляху інтернаціоналізації та входження в європейський науково-освітній простір. *Міжнародний науковий вісник: збірник наукових праць*. Ред. кол. І. Артьомов (голова) та ін. Спецвип. 1 (10). Ужгород: ДВНЗ "УжНУ", 2015. С. 120–138.
2. Коцан І., Яцишин М., Коренга Ю. Інтерактивні технології як складова інноваційного перетворення системи вищої освіти. *Міжнародний науковий вісник: збірник наукових праць*. Ред. кол. І. Артьомов (голова) та ін. Спецвип. 1 (10). Ужгород: ДВНЗ "УжНУ", 2015. С. 343–348.
3. Інноваційні технології в розвитку наукової думки сьогодення: теоретико-практичний аналіз та науково-методичні коментарі: колективна монографія. Л. Василевич, М. Василевич, М. Астаф'єва, Д. Бодненко, С. Семеняка, Р. Дереновський, О. Заболотна, О. Євсюков, М. Кляп, М. Кляп, А. Моца, І. Накашидзе, Н. Ястремська. Кіровоград: Поліграфія, 2015. 560 с.
4. Моца А. Теоретико-методичний аспект інноваційного розвитку вищої освіти України. *Міжнародний науковий вісник: збірник наукових праць*. Ред. кол. І. Артьомов (голова) та ін. Спецвип. 1 (10). Ужгород: ДВНЗ "УжНУ", 2015. С. 258–266.
5. Мелкевік Б. Глобалізація та право: виклики сучасності (відкрита лекція). *Харківський міжнародний юридичний форум*: сайт. URL: <https://legalforum.nlu.edu.ua/2017/events/відкрита-лекція-право-і-глобалізація>.
6. Михайленко О., Блейон Т. Постіндустріальна освіта: куди йдемо? *Дзеркало тижня*: сайт. URL: <http://gazeta.dt.ua/EDUCATION/postindustrialna-osvita-kudi-ydemo-rezultatiukrayinsko-kanadskogo-mizhuniversitetskogo-pilotnogo-proektu-viyavilisy-dositnespodivanimi-.html>.
7. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 37–38. Ст. 2004. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/>
8. Реформи в Україні: громадська думка населення. Фонд "Демократичні ініціативи" імені Ілька Кучеріва: сайт. URL: <https://dif.org.ua/article/reformi-v-ukraini-gromadska-dumka-naselennya-traven-2018>.
9. Сафранов Т. А., Владимирова О. Г., Чугай А. В. Система внутрішнього забезпечення якості на основі європейських стандартів: навч.-метод. посіб. Одеса: ОМА, 2017. 66 с.
10. Стан юридичної освіти в Україні: Аналітичне дослідження за результатами освітніх вимірювань. Київ: Ваїте, 2018. 168 с.
11. Шваб К. Четвертая промышленная революция. Пер. с англ. М.: Изд-во "Э", 2017. 208 с.